

581

STIRPIVM HISTORIÆ
PEMPTADIS QVARTAE
LIBER QVINTVS,
DE AQVATILIBVS ET PALVSTRIBVS
HERBIS.

PRÆFATIO.

POST Gramina ac Trifolia ad aquatiles & reliquas palustres transeundum videtur: quæ, ut antea diximus, nulli alteri operis nostri parti quàm huic addi potuerunt. Subsequi hic liber tertium potuisset, sed Graminum & Trifoliorum descriptiones pramittere magis consonum fuit, aquatilium verò & palustrium postea tractare.

DE TRIBULO AQVATILI.

CAPVT PRIMVM.

Tribulus aquatilis.

AQVATILIS Tribulus caules habet longos, inferiore, & qua sub aquis est parte, graciliores, iuxta verò aquæ superficiem crassiores ac foliosos: adhærent sub aquis crebra capillamenta, quibus & fundo affigitur: superior folia promit lata, Populeis aut Ulmeis propemodum similia, sed breuiora & forma quodammodò rhombi, per circumferentiam crenata, inter quæ flosculi exeunt; deinde fructus Auellanis nucibus paulo maiores, nigricantes, quatuor duris aculeis modicè recuruis spinosi, in quibus nucleus candidus, gustu haud ingratus, qui & recens mandi, & arefactus molaque contritus in panem cogi posse fertur.

In superiore Germania in lutosis lacubus & vrbiù fossis, quibus limosus subest fundus, nasci Cordus refert: apud Brabantos verò & alibi in Belgio in stagnantibus puris & fontanis aquis non rarò reperitur. Matthiolus non modò in dulcium aquarum lacubus, sed & in marinis quibusdã iuxta Venetias prouenire, auctor est.

Τρίβολος ἁquatilis Græcis: Latinis Tribulus aquatilis siue aquaticus, & Tribulus lacustris: Officinis Tribulus marinus dicitur: Germanis *Wassernuß*/ *Weibernuß*/ *Seennuß*/ *Stachelnuß*/ *Spiznuß*: Brabâtis *Waternoten*; & à similitudine aculeorum ferreorù, *Wintchijfers*: Galli *Macres*.

Fructus autem huius Tribuli, plerique Castaneas aquatiles appellant.

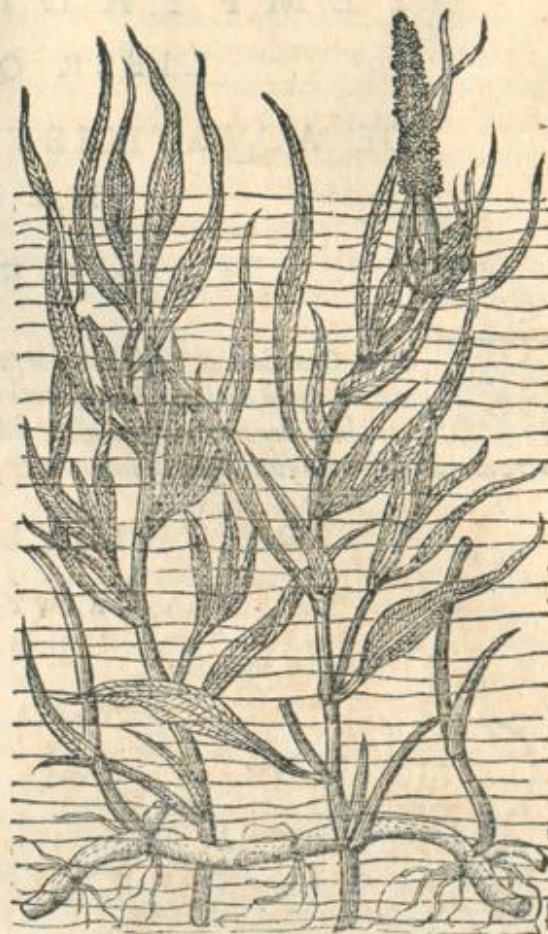
Refrigerantis porrò Tribulus iste est naturæ, ex humida & frigida essentia componitur, quæ magis in hoc aquea est, quàm in terrestri, in qua terreum frigidum potentius, ut Galenus ait: proinde inflammationes omnes, uti Dioscorides tradit, cataplasmate adiuuat: cum melle aphthas, tonsillas, oris putredines, gingiuasque perfanat. Succus ad oculorum medicamenta colligitur.

Thraces, Plinius inquit, qui Strymona habitant, foliis Tribuli equos saginant, ipsi nucleo viuunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahat ventrem.

1.

Potamogeton tertius.

2.

3.

CAVLICVLOS habet Fontalis tenues, viti-
culosos, geniculatos: folia oblonga, Betæ
foliis minora durioraque, quæ tenuibus ac lon-
giusculis pediculis insidentes, supra aquas emi-
nent, & ipsius superficiæ, vti Nymphææ folia,
incumbunt: flores in breuibus spicis, ex dilutio-
re purpura rubent, vt Bistortæ: semen durum.

Reperitur in paludibus, lacubus, vrbium fos-
sis, & aliis stagnantibus aquis, non rarè etiam in
riuilis lentè fluentibus: vbique frequens.

Flores conspicui sunt, Augusto aut Septèbri.

A Græcis ποταμογεiton dicitur & σαχινε, La-
tinis Fontalis & Spicata: Germani Zaamfrant/
nostri Fontepnerupt/ Galli Espi d'eau nominant.

Huius verò & aliud maius quoddam genus
reperiri est, quod albicantibus & articulatis ra-
dicibus secundum aquæ fundum repit, à qui-
bus (exiguis fibris deorsum emissis) cauliculi
assurgunt tenues, oblongi, geniculis intersepti,
inferius paruis, superius autem maioribus, lon-
gioribus, angustis foliis adnatis, quorum medius
neruus durus, subinde stili alicuius instar, folij
fastigium superans eminent. Flores in crassa spica
subrubent. Sub aquis verò herba hæc vnà cum
foliis suis conditur, solæ spicæ supereminet.

In stagnantibus aquis apud Hollandos satis
frequens.

Iunio ac Iulio spicæ florentes conspiciuntur.
Est autem & alia quædam Potamogeton siue
Spicata,

Spicata, quæ cōpluribus tenuibus ac teretibus cauliculis luxuriat, in alas subinde distributis: folia huic sunt lata, oblonga, acuminata, multò quàm prioris minora: è sinu ramulorum ac foliorum pediculi subinde prodeunt, in quibus spica brevis, flosculos proferens candidantes, muscosos; ac deinde semina plana, rotunda veluti Aphaces: radix fibrosa fundo adhæret.

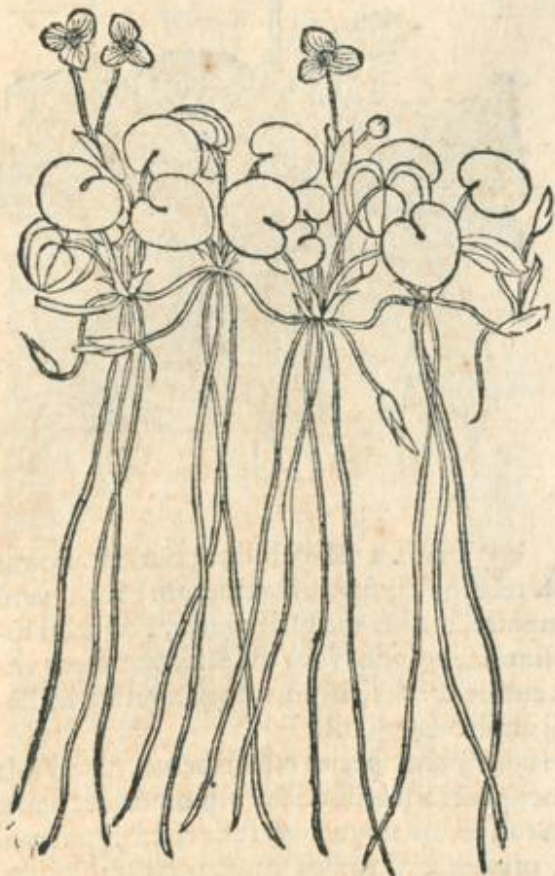
Tota & hæc sub vndis nascitur, eminente tantummodò cacumine, sed in aquis haud profundis & dulcibus, quæ tamen maritimo æstu attolluntur: veluti in sinu illo qui à Dordracō Hollandiæ ciuitate ad Bredam Brabantæ ciuitatem patet.

Potamogeton autem, inquit Galenus, adstringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius crassior est quàm Polygōni.

Dioscorides refrigerare & adstringere similiter ait, & vtile pruriginibus, malis depascentibus, verustisque vlceribus esse. Plinius ex vino dysentericis & cœliacis mederi scribit, vsumque in foliis: quæ & cruribus vitiosis vtilia, & contra vlcerum nomas cum melle, vel aceto, lib. XXVI. cap. VIII.

De Ranæ morfu. CAP. III.

Ranæ morfus.

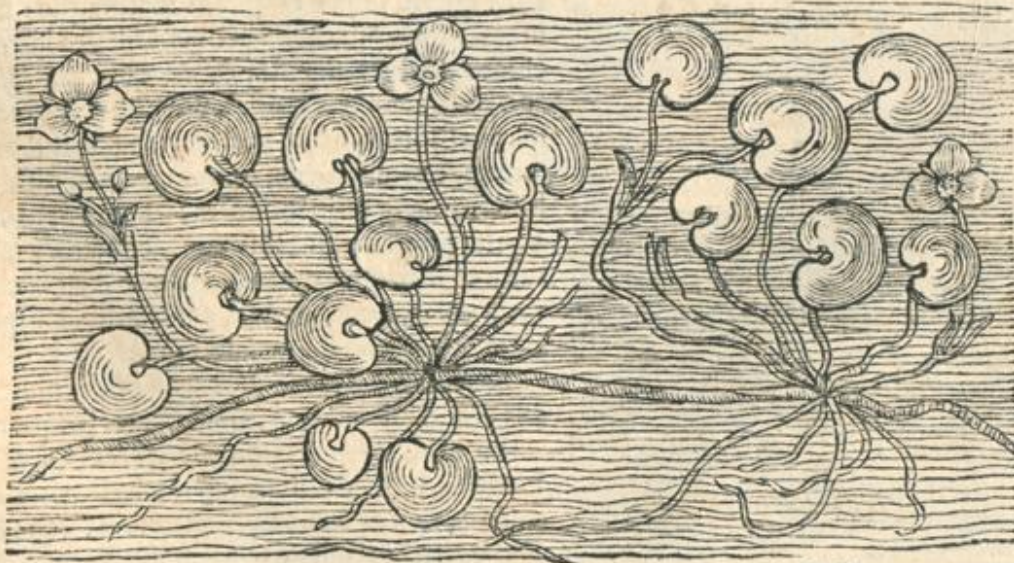
FLVITAT & in aquis, ac eius occupat superficiem, sicuti Fontalis, huius veluti species, quem Ranæ morfum plerique nominant: sunt huic folia breuiora, rotunda; Asari foliis fere similia, sed minora, eodem quo Fontalis modo aquæ innatantia. Flores in longioribus pediculis inter folia exeunt, parui, candidi, medio lutei, ex tribus foliolis, Plantaginis aquaticæ floribus maiores, Iulio aut Augusto conspicui: pro radicibus tenues fibræ sunt, quæ ex breui ac paruo veluti capite, vnde foliorum exortus, fundum versus tendunt, à quo etiam obliquæ fibræ exeunt, quibus progerminantibus seipsum multiplicat.

Reperitur similibus & iisdem crebrò, quibus Fontalis, locis.

Nostri Dorschen Beet / id est, Ranæ morfum, vti diximus, appellant: plerique etiam Nymphæam paruam, & Clepti Plompen.

Fontalis siue Potamogetonis species videtur, & eiusdem cum eo facultatis.

Ranæ morfus altera icon.

CC 4

De

Viola aquatilis altera icon.

1.

2.

1.

AQUATILE Millefolium caulem promit rectum, læuem, & tenerum: folia verò complura, multis incisuris diuisa, Fœniculi foliis similia, amplius verò dissecta, quæ super vndas eminent: flosculi in vmbellis veluti Millefolij: radix singularis.

Huius autem species esse habetur, quæ Viola nuncupatur aquatilis. Caules quoque hæc habet teneros, rectos, singulares: folia circa imum caulis, orbiculatim ipsum ambientia, multifida, similia quodammodo vulgari Millefolio, verùm quàm huius ampliora maioraque: flores iuxta summum caulis proueniunt, & ipsi orbiculato ambitu digesti, & ex quinque foliolis congesti, Leucis iimiles, sed minores, candidi, medio illorum luteo, odorati: radices subsunt tenues, fibrosæ, nigrae, extrema tamen parte alabastri modo resplendentes. Tota herba ante caulis prouentum sub aquis conditur, atque tunc ei innatans nouella videtur Abies: caulis verò vbi excreuerit, vnà cum floribus superficiem superat ac supra aquas eminent.

Reperiuntur in lacubus & aquis stagnantibus aut pigrius fluentibus, apud Belgas frequenter.

Priorem herbam Græci *μυρόφυλλον* appellant, Latini Millefolium ac Myriophyllum: dicitur verò & spuris vocibus *μυλόφυλλον*, *σερπυλλή*, *αχιλλεύς*, & Romanis Superciliū Veneris: Officinis

cinis incognitum. Differt autem istud Millefolium ab altero terrestri, *σεπώτιον χλιόφυλλον* quem nominant, de quo Pemptadis primæ lib. 1111.

Alteram vulgò Water Violam appellant, id est, Violam aquatilem: Gallicè *Gyrosflees d'eau*. Matthiolum hanc quoque Myriophylli speciem facit, tametsi cum descriptione eius parum conueniat. Nec enim caule est singulari, nec radice vnica, quale Myriophyllon esse describitur: constant siquidem radices multis fibris, & caules profert complures.

Describitur autem Myriophyllon à Dioscoride his verbis: Cauliculus est *μονοφυής*, id est, singularis, tener, vnica radice nixus; circa quem folia multa læuia, Fœniculo similia.

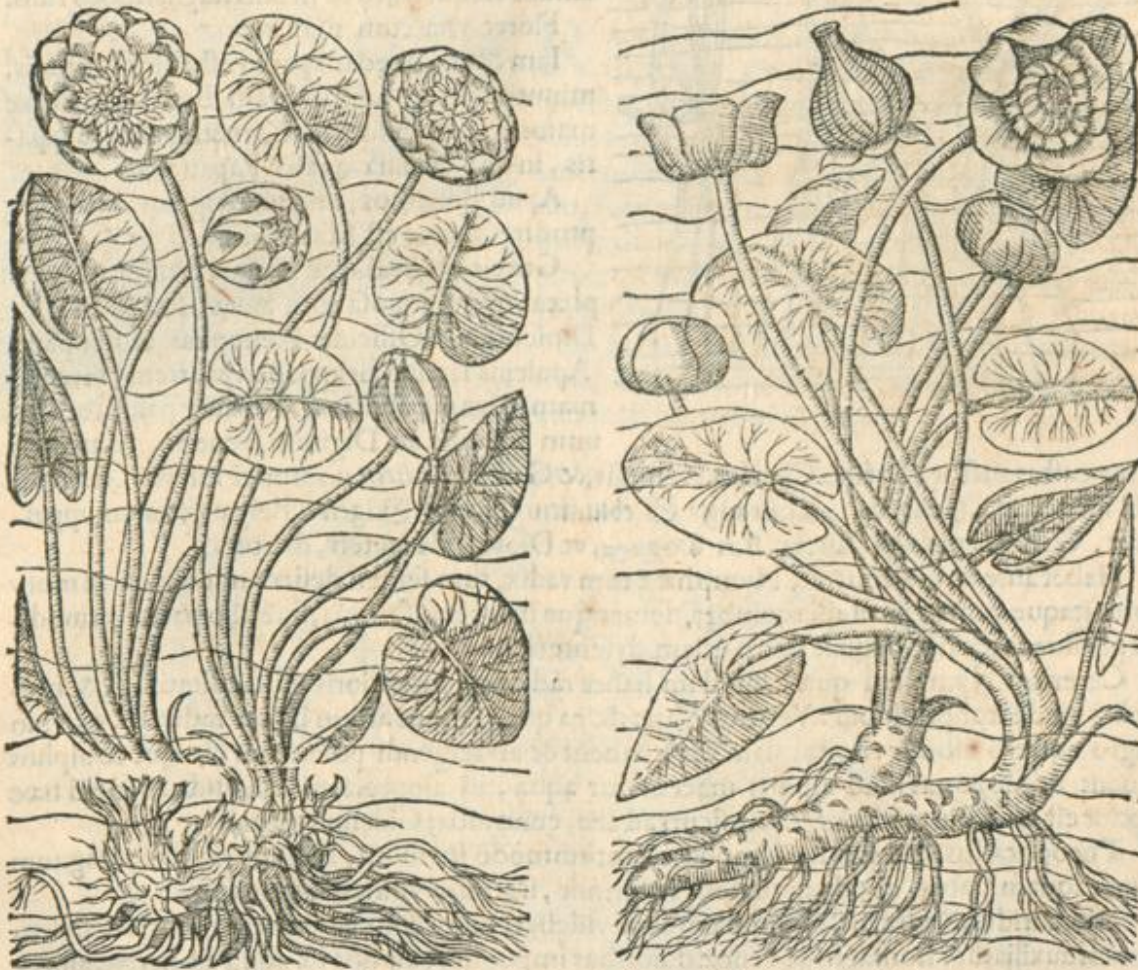
At Myriophyllon, vt Galenus ait, resicatoriæ est facultatis: cum verò & inflammationes vulnerum arceat, refrigerans quoque esse apparet. Dioscorides siquidem Myriophyllon recentia vulnera inquit ab inflammatione vindicare, cum aceto virens aut resiccatum impositum. Datur verò & ex alto præcipitatis cum aceto & sale.

Facultatem autem Viola palustris frigidam similiter videtur habere & siccam; nullius tamen in medicina vsus.

De Nymphaea. CAP. V.

Nymphaea alba.

Nymphaea lutea.

AQVAVM soboles & Nymphaea vtraque est, candida videlicet & lutea. Folia candida habet in longis, teretibus, glabris, intusque porosis pediculis, magna, lata, & propemodum rotunda, aquæ plurima parte supernatantia, quæ superiore parte glabra & læuia sunt, inferiore verò fibris aliquot distincta, flores in similibus cauliculis & in singulis singuli eminent candidi, ex compluribus foliolis oblongis & acuminatis, in quorum medio stamina multa lutea: post florem capitulum prodit rotundum, in quo semen nigricans, splendens, Milio maius: radices subsunt crassæ, nodosæ, foris nigræ, intus candidæ ac fungosæ, vnde plurimæ exeunt fibræ, quibus in fundo hæret.

Luteæ folia similia candidæ sunt, paulò tamen oblongiora; foliorum florumque pediculi similes, nisi angulosi essent: flores lutei, ex quinque tantum foliolis breuibus, rotundiusculis commissi, in medio quorum capitulum gignitur rotundum, turbinatum, compluribus luteis staminibus circumdatum, in quo, vbi ad maturitatem peruenerit, semina quoque splendentia, maiora quàm alterius, Triticeo grano minora: radices crassæ sunt, longæ, quibusdam veluti acetabulis asperæ, intus forisque candidæ, substantia fungosa & porosa.

Nascitur

1.

2.

Nymphaea lutea parua.

Nascitur vtraque in paludibus, stagnantibus aquis, amplioribus fossis, & pigro lapsu dilatantibus riuis, ad subinde fluminibus.

Maior ac Iunio floret.

Præter verò superiores duas Nymphæas & aliam luteam minorem luxurians natura progenit. Hæc à radice crassiore, & quodammodo geniculata fibras aliquot tenuiores, hinc inde sparsas promit, & in longis pediculis folia, tum & cauliculos fastigio floriferos, qui ab ipsis fibris, qua parte radículas faciunt, exeunt: folia lata, quali rotunda, glabra veluti Nymphææ luteæ, sed minora, nec palmo ampliora, aquæ similiter vt illius supernatant: flosculi parui, & lutei particulatim prodeunt; succedente capitulo multò quàm luteæ minore. In residui Rheno apud Hollandos frequens, tum & in aliis stagnantibus riuis.

Floret vnà cum maiore.

Iam & alia quedam parua est, folijs rotundis, minutis, haud multò quàm Brassicæ marinæ maioribus, flosculis albidis, fructu veluti Capparis, in quo semina qualia Papaueris.

Apud Bohemos, in aquis stagnantibus hanc prodire, auctor est Matthiolus.

Græcis Νυμφαία, ac Latinis similiter Nymphæa, quòd aquosa loca amet, dicta, auctore Dioscoride: Officinæ Nenuphar nuncupant. Apuleius Latinè ait appellari Matrem Herculaniam, Algam palustrem, Papauer palustre, Clauum Veneris ac Digitum Veneris. Marcellus

peruetus auctor, Latinè Clauam Herculis, & Gallicè *Balistrin* nominari refert. Germani *Wasser mon / Hwurz / Harstrang / Seebumen / Wasser Gilgen* / Belgæ *Plompen* appellant, Galli *Blanc d'eau*. Luteæ flos *Ὠλίπαρος*, vt Dioscorides refert, dicitur.

Habet autem, Galenus ait, Nymphææ tum radix, tum semen desiccandi vim citra mortuum: itaque ventris profluvia cohibet, semenque siue per insomnia, siue alio pacto immodicè profluens retinet. Iuuat porrò etiam dysentericos.

Ceterùm Nymphæa quæ candidam habet radicem, potentioris est facultatis, vt & muliebri medeatur profluuio. Verùm & hæc, & ea quoque quæ atram habet radicem, ex vino nigro austero bibitur: nonnullam verò habent & abstergendi potentiam, itaque & alphas sanant & alopecias: ad alphas macerantur aqua, ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior est ea cuius radix nigra est, sicuti ad alia, cuius alba, Galeno auctore.

Theophrastus, qui vnus Nymphææ tantummodò meminit, Folium, inquit, magnum super aquam habet, quod sanguinem supprimit, si tritum vulnere imponatur.

Dioscorides, Radix, ait, Nymphææ (albæ videlicet) sicca cum vino pota cœliacis & dysentericis auxiliatur: stomachi & vesicæ doloribus imponitur, alphas ex aqua abstergit, alopecias cum pice superposita medetur. Bibitur verò & radix ad Veneris insomnia, siquidem ea prorsus adimit, & genitale infirmant paucis diebus assidue pota. Idem semen potum efficit. Profunt autem semen & radix luteæ, contra fluorem muliebrem ex nigro vino bibita, eodem auctore.

Nostra ætas candidæ Nymphææ flores ad capitis ex causa calida affectus commendat: luteæ verò radicem renum & vesicæ calidis morbis mederi, & aduersus gonorrhœam efficacem, non temerè existimat.

De Lente lacustris. CAP. VI.

LACVSTRIS Lens, veluti Mucus quidam viridis est, minimis foliolis, rotundis, Lentis magnitudine, è quorum medio inferiore parte tenuissimæ fibræ capillorum instar descendunt, quæ ipsis radicem loco sunt: caule, flore & fructu caret.

In lacubus, vrbium fossis, & aliis non decurrentibus aut fluentibus aquis, innatans & latè sæpè superficiem eius occupans, reperitur.

Græcis

Lens lacustris.

Græcis φακος ὁ ἐπὶ τῆς πελάγειος dicitur; Latinis Lens lacustris, Lens aquatilis, & Lens palustris. Pharmacopœi aquæ Leticulam nominant: Germani *Wecrunsen*, Belgæ *Waterluisen* / & frequentius *Endengruen* / hoc est, Anatum herbam, quòd videlicet eam Anates pascantur. Itali *Lente di palude*: Galli *Lentille d'eau*: Hispani *Lenteias de agua*.

Est autem, ut Galenus tradit, humidæ & frigidæ temperaturæ, utrimque ex secundo quodammodo ordine.

Prodest, Dioscorides ait, omnibus inflammationibus, erysipelatis, podagrisque, & per se, & cum polenta imposita: puerorum etiam enterocelas glutinat.

De Ranunculo aquatili. CAP. VII.

RANUNCULUS aquatilis cauliculos habet rotundos, tenues, in rectum & obliquum sparsos: folia sub aquis multifida, Chamæmeli foliis similia, extra aquas autem rotunda, & per ambitum crenata: flores candidi sunt & odorati, forma Ranunculi persimiles, quos, veluti in hortensi Ranunculo, aspera consequuntur capitula, semen continentia: radices tenues sunt & capillaceæ.

In fossis aquas habentibus, & lentè decurrentibus riulis, necnon iuxta eorumdem ripas, ac aliis locis humentibus gignitur.

Ranunculus aquatilis.

Aprili, Maio & subinde Iunio mensibus abundè & latè floret.

Ranunculus quidem est aquatilis, & Polyanthemum aquatile: Pharmacopœorum & herbariorum plerique Hepaticam aquaticam, & Hepaticam albam perperam appellant, & cum maiore errore refrigerantis Hepaticæ albæ loco, medicamentis admiscunt: facultate siquidem hic aquatilis Ranunculus calidus est, & Ranunculo herbæ similis.

De Sagitta. CAP. VIII.

SAGITTA herba in longis triangularibus læuibus pediculis, folia profert triangularia, Ari foliis longiora & angustiora, alata sagittæ cuspidem proximè referentia, inter quæ medius exit caulis rotundus, læuis, intus spongiosus, in quo per interualla terni nascuntur flores, & ipsi ex tribus foliolis commissi, candidi, staminibus quibusdam in medio puniceis.

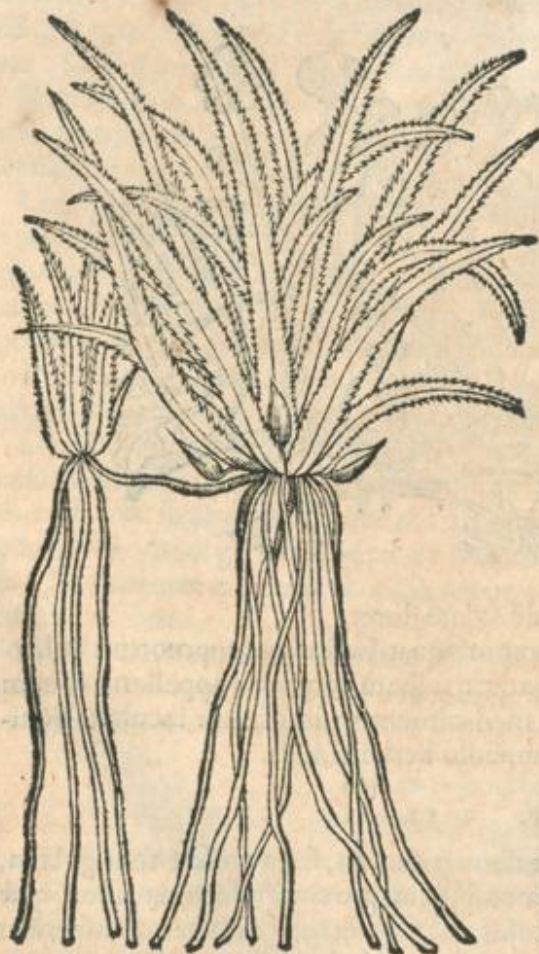
Flori-

Sagitta maior.

Sagitta minor.

Sedum aquatile siue Stratiotes potamios.

Πίζα.

Floribus subnascuntur virentes rotundæ & nonnihil asperæ pilulæ, Castaneis minores: radices subsunt pallidæ & fibrosæ.

Gignitur in lacubus & aquis refedibus, vel etiam riuilis lentè defluentibus: radices fundo inhaerent: folia, flores, & fructus super aquas eminent, & vno quidem loco lætior ac maior reperitur, altero verò minor & angustioribus foliis.

Floret potissimum Maio, fructus Iulio perficitur mense.

Sagittam & Sagittalem recentiores appellant: nonnulli Linguam serpentis, & vulgò Serpentis tonghen. Sagittam autem à Græcis *μαδαρά* appellari, Magonem referre Plinius tradit; Pistanam dicit à Græcis vocari, quam inter vluas Sagittam appellamus, lib. XXI. cap. XVII.

De Sedo aquatili siue Stratiote potamio. CAP. IX.

AQUATILE Sedum, folia habet Aloës herbæ similia, sed breuiora & minora, per ambitus, duris quibusdam breuibis aculeis spinosa, inter quæ vaginæ quædam erumpunt, Cancrorum forniculis per similes, quibus dehiscentibus flores exeunt candidi, trium foliorum, Ranæ morsus per similes, luteola exigua stamina in medio gerentes. Pro radicibus fibræ longæ sunt, rotundæ, candidæ, crassioribus lyrarum fidibus, aut longis lumbricis per similes, quæ ab ipso, folia promente, breui capite descendentes, aquæ fundum petunt, quem tamen rariùs assequuntur.

Exeunt

Sedi aquatilis icona cum floribus.

Exeunt ab eodem & alia obliqua fibra, quibus uti Ranæ morsus multiplicatur.

In stagnantiu aquaru lacubus & fossis apud Hollandos freques gignitur, atq; locis circa Scaldim & Diliam Belgij flumina copulimis reperitur. Maxima foliorum pars vna cum floribus aquas superat, reliqua ipsius stirpis sub aquis conditur.

Iunio, Julio, & subinde Augusto floret.

Sedum appellari potest aquatile, ab Aloës videlicet similitudine, quod Latine quoque Sedum appellatur; à quibusdam Cancri chela, siue Cancri forficula dicitur. Videtur autem *σεπνάτης ὀβήτης ὕδατων φύκος*, id est, Stratiotes aquatilis, quem & *σεπνάτης ποτάμιου* nominant. Latine Militarem aquatilem quis appella-uerit. Nam aquis innascitur, iisdem que supernatat, & si fibra illa quas ad aquarum fundum demittit, radices non sunt, absque radice etiam viuit: iam & Semperuiuo orbiculato foliorum ambitu similis est, foliisque quam illud maioribus ac longioribus, necnon refrigerantis etiam nature, qualem Stratiotem potamium esse Dioscorides memoriae prodidit.

Sistit autem hic Stratiotes, eodem auctore, sanguinem e renibus fluentem; vulnera ab inflammatione asseruat; erysipelatis & œdematis cum aceto impositus prodest.

De Sio. CAP. 5.

Sium.

Sium alterum.

Sium longis, tricubitalibus aut amplioribus, crassis, striatis angulosis & inanibus affurgit caulibus, qui superius attenuati, in alas quasdam diuiduntur: folia ei oblonga, ex pluribus aliis

DD

aliis

aliis commissa, quorum singularia, pingua, glabra, & per circumferentiam ferræ modo incisa, particularibus Hippofelini foliis minora: flores in umbellis candidi: radices tenues, nigrae & capillaceae veluti fibræ sunt, quæ non modò subsunt, sed & caulium geniculis adnascuntur, iis quibus aquis conduntur aut limo infiguntur partibus. Apio aut etiam Hippofelino, tota herba odoratior est, Naphthæ (vulgò Petrolei) odore vicina.

Huic autem affine est, quod Lobelius in palustribus scrobibus nonnullis haud procul Antuerpiâ reperiri refert, foliis (vt pingitur) magis dissectis, singularibus per marginem quoque crenatis: cuius flores in umbellis e luteo virent: semen sapore nonnihil habet acredinis: radix multis fibris fundo adhæret.

In perennibus nascitur riuis, & subinde, sed rariùs, in scedibus exit aquis. Iulio & Augusto floret.

Germanorum plerique *Wassereppich* / *Froscheppich* / *Wassermarf*: & nostra dialecto *Water eype* nominant: aquatile Apium, aut Hydrofelinon quis dixerit: Itali *Gorgolestro*: Hispani *Rabaças*. Plinio ac Latinis Lauer; Dioscoridi *Σιον* est: quod in vetustis eius exemplaribus, Anagallis aquatica & Iuncus quoque dici odoratus legitur: vnde occasionem sumpsisse videntur, qui Anagallidem vulgò dictam aquaticam, verum Sium esse existimarunt. Qui si diligenter Sij descriptionem expendissent, vocibus his supposititiis aut adulterinis, licet sæpenuerò ad stirpium notitiam conferant, non tamen temerè ipsis quidquam tribuendum, facile animaduertissent. Nam cum Anagallide aquatica, aut Iuncò odorato, Sium, vt à Dioscoride describitur, similitudinis habet nihil. Est etenim Sium, vt scribit, *θαμνίον ὀρθόν, λιπαρόν, φύλλα ἔχον πλατὰ ἰπποσελίω ὁμοίω, μικροτέρα δὲ ἢ ἀεφμαντίλω*: id est Frutex rectus, pinguis, folia habens lata, Hippofelino similia, sed minora & odorata; qualis non est Iuncus odoratus, nec etiam Anagallis aquatica, quæ neque fruticis specie adolescit, aut odorata, vel Hippofelino aliquo modo similis, sed planè dissimilis, à Sio his de causis multum differens.

Porro Sium, vt Galenus ait, quantum gustu odoratum est, tantum etiam excalescentis facultatis est particeps. Crudum coctumque esu calculos, Dioscorides tradit, conterit & expellit, vrinas cit, partus & menses euocat, comestum dyfentericis vtile.

De Iuncò odorato aquatili, altera Sij specie. CAP. XI.

Iuncus odoratus aquatilis.

SIO autem siue Laueri odore & facultate proximum est alterum quoddam veluti Sij genus, multò tamen & minus & tenuius. Cauliculi huic sunt tenues, rotundi, læues, obscure geniculati, inanes, Iuncis quodammodò similes: pro foliis pauci tenues sunt & inanes quoque pediculi, siue *ράχες* aut costæ, à quibus parua aliquot & angusta promuntur foliola: flores in exiguis umbellis, Scabiosæ angustioribus & minoribus, candidi, simul compressi exeunt: semen Aniso maius, subcandidum, superiore parte latius: radices tenuissimæ & nigrae fibræ sunt, caulibus inferiùs adhærentes. Emitterit verò & ex imo caulis fibras oblique serpentes, quæ alicubi terræ aut luto hærentes, radices faciunt & cauliculos promunt, seipsam hoc modo multiplicante stirpe, quæ tamen & semine feri potest.

Reperitur in perennatibus riuis, aut aliis aquis frequentius, ac sæpissimè vbi Sium gignitur: non rarò etiam in palustribus & riguis, iuxta riuiolos ac fossas.

Adolescit etiam in hortis aut alibi, locis non perinde humidis satum; quod tamen minus attollitur, & breuius est, foliaque habet terræ proxima, Chærefolio similia, sed tenuiora, reliqua verò vt eius quod in aquis exit; radices autem crassas, paruis siluestribus Rapis similes, verùm minores ac breuiores, à quibus & transversæ quædam serpentes exeunt fibræ, ab his verò & radiculæ ac folia prodeunt. Ita non rarò

rarò

rarò in alium locum translata stirpes, formam effigiemque aliqua parte commutant.

Floret utrunque aestiuis mensibus.

Augusto semen in hortis quidem ad maturitatem peruenit.

Anonymos & absq; nomine est, nisi Siu illud sit, cui *χρίνου ἀρωματικοῦ*, id est, Iunci odorati ^{Iunci} nomen tribui potest: quod Sio datum legitur, inter eas voces, quæ supposititiæ habentur: quo ^{odoratus.} nomine istud Sij genus non improprie appellari posse videtur, quando illi caules sunt Iuncis similes & odorati, tamen non ille sit odoratus Iuncus, qui proprie ac verè talis nominatur.

Matthiolus huius genus illud, quod in hortis aut alibi loco non palustri natum, formam commutauit, inter Oenanthes à se depictas quartam fecit, ab Oenanthe tamen multum differens est.

Ceterum Sium istud ut odore saporeque prius refert, sic & viribus ac temperamento simile: calidum videlicet ac siccum, & urinas ciens.

De Phellandrio Sij tertia specie. CAP. XII.

Phellandrium.

EST verò & tertium, Sio odore & facultate cognatum genus: caulem istud habet crassum, inanem, geniculatum, supra aquas bicubitalem, aut longiorem, in plures alas diuisum, primum viridem, postea verò, cum semen maturum esse coeperit, in luteum languescens: folia hortensis Apij (vulgò Petroselinum) tenuiora: flores in non magnis umbellis, parui sunt & candidi: semen odoratum, subnigricans, Aniso maius: radices fibre sunt veluti Sij nigre, ad inferiorè caulis partè ipsis geniculis adhaerentes.

Exit iisdem ac similibus quibus Sium locis, & simul cum eo sæpè reperitur.

Ætate floris productio, Augusto semen maturum est.

Apud nostros, quod sciam, nomen non habet: Officinis etiam incognitum, sicuti & Sium: à Plinio Phellandrium nominatum videtur, quod lib. xxvii. cap. xii. scribit in palustribus nasci folio Apij. potest autem & illud genus, Sium illud esse, quod Pseusippus apud Athenarum in aqua nasci affirmat, foliumque habere palustri Apio simile, de quo Homerus:

Ἀπὸ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ σὺν ἰδὲ σελίνῳ. id est, *Sunt Apio atque Sio circum mollissima prata.*

si modò hoc Pseusippi Sium non idem est, cum priore loco descripto Sio.

Quod autem ad facultates attinet, haud dubium est, quin calidum sit & siccum, ac Sio potentia ac temperamento simillimum. Qua

de causa urinam & menses prouocat; ad vesicæ frigidus affectus vtile, & ad calculum, quem comminuere ac expellere potest, si natura sua friabilis fuerit.

Plinius, Phellandrij, inquit, semen bibitur propter calculos & vesicæ incommoda.

De Nasturtio aquatico, sine Sio Cratena. CAP. XIII.

NASTURTIO aquatico caulis est crassus, longus, & inanis: folia multa, oblonga, & virentia, ex pluribus in rotunditate oblongis composita, flores iuxta alarum & caulis superiores partes particulatim prodeunt: siliquæ deinde rotundæ, tenues, oblongæ, in quibus semen paruum lutei coloris. Pro radicibus fibræ tenues candidæque sunt, cauli, qua parte aquis immergitur, pluribus locis adhaerentes.

In fontium limpidissimorum riulis, & aliis locis puras aquas habentibus, gignitur.

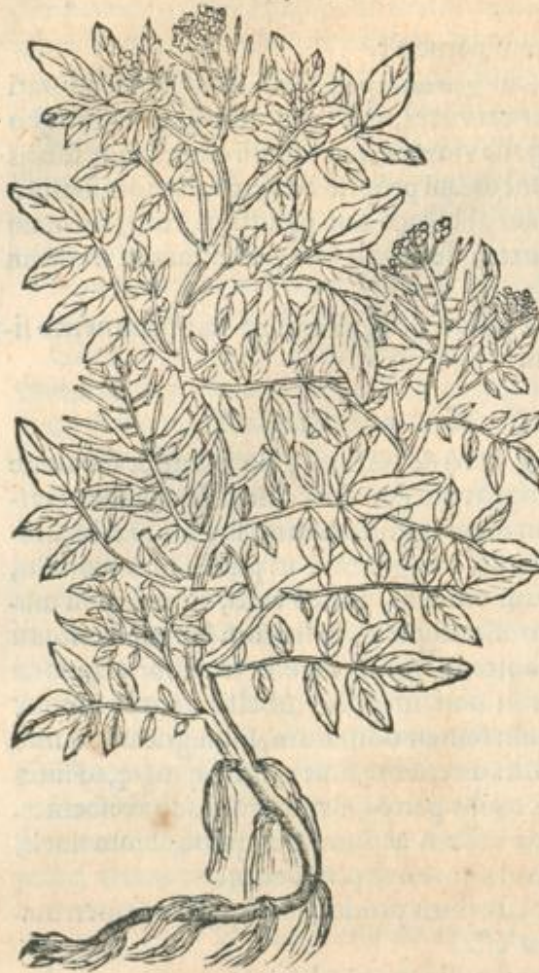
Floret æstate, semè interea maturatur: hibernis mensibus ad epulas infertur, & acetariorū locum explet. Tota herba odorem, sed saporem magis, Nasturtij refert, vnde & illi nomen.

Appellatur autem nostris *Waterkerse* Germanis *Wuntres* Italis *Cressione*, Gallis *Cresson d'eau*. Latine recentiores Nasturtium nominant aquaticum, plerique etiam Nasturtianiam.

Nasturtium aquaticum.

Sium Crateua.

Sium Plinij

Flos Cuculi.

Dioscoridis autem *σιτύμβριον ἕτερον* sive *Sisymbrium* alterum est, quod à nonnullis, quia gustu *καρδαμον*, hoc est *Nasturtium* representet, *καρδαμίνη* nominatur; ab aliis verò *Sium*.

Appellatur autem *Sium* à *Crateua* ac *Plinio*. *Cr. teuas* siquidem, *σίον*, ait, *πράγματι οἰδῆς, ὀλίγη, ἔχουσα φύλλα πολλὰ, ἀειφερῆ, μέλιονα ἰδιόσμου, μέλιονα, παρεγύζοντα ἐν ὕδατι*. id est, *Sium* herba est fruticosa, vilis, multa ferens folia, rotunda, maiora quàm *Menthæ*, nigra & ad *Erucam* accedentia. *Plinius* verò lib. *xxi* i. cap. *xxi* i. *Sium*, inquit, latius *Apio* in aqua nascens, pinguis nigriusque, copiosum semine, sapore *Nasturtij*.

Quarum descriptionum vtraque *Nasturtio* aquatico conuenit, quod non modò diuisura foliorum, aut flore & semine ad *Erucam* accedit; verumetiam odore ac sapore hortenfi *Nasturtio* ac *Erucæ* simile est.

Facultatem autem istud *Nasturtium* euidenter habet calidam & siccam: ad stomachicam, quam *Germani* *Schöbeck* & *Scheybepeli* nuncupant, in vino aut lacte decoctum, & aliquot continuis diebus epotum, multum prodest. *Vrinam* prouocat, calculum & arenulas conterit ac expellit, renibus & vesicæ vtile.

Sunt qui referant maligna & antiqua vlcera vtiliter decocto huius foueri ac lauari, herbamque ipsam deinde imponi. *Galenus* *Sisymbrium* alterum calidam habere & siccam temperiem ait, & vires quidem secundi, siccum verò tertij ordinis.

Estur, inquit *Dioscorides*, crudum, *vrinas* mouet, purgat lentiginem & ephelim, tota nocte impositum, matutinoque tempore detractum.

De flore Cuculi. CAP. XIII.

FLORI, vt vulgò nuncupant, *Cuculi* mox à radice folia in oblongis pediculis sunt rotundiuscula, inter quæ medius exit caulis tenellus, pedali ferè altitudine: circa quem folia tenuia, *Erucæ* hortensis foliorum diuisura: flores in summo candidi, aut modicè purpurascens, paruis *Leucois* quodammodò similes: semen in exiguis valuulis minutum: radix fibrosa est.

Nascitur non tam in aquis quàm in locis humilioribus, & quæ creberrimè, non modò caelesti ac pluuia, sed & riuulorum ac redundantium stagnorum aquis irrigantur.

Florem *Aprili* ac *Mai*o edit.

Vulgò, vt scripsimus, *Cuculi* florem appellant; plerique *Nasturtium* aquaticum minus, vel *Nasturtium* aquatile alterum: *Germanicè* *Gauchblum* / *Wilderfres* / & *Wiesen fres* dicitur / *Brabanticè* *Coethoerz bloeme* / *Cleyn Waterkaffe* / *Gallicè* *Passerage sauuage*.

Sisymbrij alterius species quædam esse videtur, ei facultate ac temperamento similis, acris quoque & calida.

De

De Anagallide aquatili. CAP. XV.

Anagallis aquatica.

CAULES Anagallis habet aquatica pingues, rotundos, & in nonnullas alas diffusos: folia crassa, læuia, lata, subnigra: flores circa caulicorum & alarum summa, cæruleos, Anagallidis feminæ floribus similes, sed minores: radix subest candida, longa, serpens, tenuibus hærens fibris, ex qua complures attolluntur caules.

Et hæc in residibus exit aquis, & circa fontes, ac riuorum ac fluuiorum margines.

Iunio, Iulio ac Augusto flores semenq; profert.

Nostri ætas Anagallidem aquaticam nominat, plerique Becabungam, à Germanica appellatione voce mutuata: Germani *Bachblunghen* & *Bunghen*/Belge *Waterpunghen*/ & *Beetpunghen*/ Galli *Berle* nominant, unde & *Berula* Latine dicitur. Marcellus tamen *Berulam* dici refert, quam Græci *ραρδαμίνω* vocant.

Putatur autem Anagallis hæc, *Cepæa* esse, *Cepæa* quam Dioscorides *Portulacæ* similem scribit, sed nigriora habere folia, & radicem tenuem, cum qua Anagallis ista aquatica conuenire potest, si per *ἀντιόχου, ἡνταία*, id est, hortensis dicitur. Quod si verò idcirco *ἡνταία*, quod vel solium, vel ut plurimum in hortis nascatur, nominata sit; parum ei Anagallis hæc respondebit, quæ nusquam minus quam in hortis nascitur: natura sua in totum siluestris, aquosa requirens loca, perenniterque rigari postulans.

Qualitatem autem ac temperiem Anagallis aquatica calidam habet ac siccam, Nasturtio

aquatico similem, remissiore tamen: editur etiam ut illud; & ad Germaniæ maritimæ *ἄνταίων* malum, quod *Scheurbeyl* appellant, utilis quoque, eodem quo Nasturtium aquatile sumptum modo: facultate tamen ac viribus minus potens.

De Cochlearia. CAP. XVI.

HVMILIS herba Cochlearia est: folia fert in mediocri longitudinis pediculis à radice exeuntibus complura, splendentia, lata, crassa, modicè caua, instar parui & non valde profundi cochlearis, interdum nonnihil angulosa: inter folia caules prodeunt dodrantes: flores in coliculis candidi, secundum longitudinem eorum nascuntur: semen paruum, rufum, in exiguis valuulis, uti Nasturtij: radices tenues sunt & albæ fibræ.

In Frisia, Hollandia, ac aliis maritimis inferioris Germaniæ regionibus, locis palustribus, & circa aggeres spontè nascitur: apud Brabantos & alibi quoq; in horis sata, feliciter prouenit.

Gignitur verò & Cochlearia in Britannia haud procul à Tamensi fluuio, & Lobelius refert, flore, semine, gustuque priori similis: foliis quoque, colore quidem, sed non perinde cauis, & ad exigui Lapathi aut Atriplicis magis accedentibus.

Amat autem Cochlearia non aquas, sed palustria loca & rigua.

Floret Aprili & Maio mensibus, altero à satione anno: semen Maio & Iunio particulatim maturefcit.

Nominant eam Hollandi, Frisij, ac aliæ finitimæ nationes *Löffelkraut* & *Lepelcruyt*/ Latine Cochleariam: veteribus, in fallor, incognita. nam cum *Telephio* aut *Britannica* (quod aliquando suspicati fuimus) non conuenit. Caule enim & foliis *Portulacam* non refert, uti *Telephium*: nec adstringens aut *Lapathis* facultate assimilis, veluti *Britannica* est, Dioscoride & Galeno auctoribus.

Facultatem autem Cochlearia calidam euidenter habet & siccam, virenti Nasturtio sapore & qualitate perisimilem. Malo, quod *Schöbbeck* Germania nuncupat, efficaciter medetur, in lacte aut vino decocta, & aliquot continuis diebus epota.

Est autem malum istud graue, permolestum, ac diuturnum; abscedunt, tument, exulce-

Schö-
beck.

ranturque gingivæ: ex ore malus odor: in femoribus aut cruribus lioues, haud multum dif-
similes iis, qui parte quapiam fuggillata excitantur, creberrimè concomitantur: facies reli-
quumque corpus sæpenumerò pallet: pedesque œdematosi, veluti in leucophlegmatia.

Castrensis, Olaus Magnus ait in gentium Septemtrionalium historia, est morbus, qui
vexat obsessos & inclusos, ac falsorum videtur ciborum esu nasci, frigida verò murorum ex-
halatione foueri.

Nominant hoc malum Germani, vt diximus, *Scörsbeck* / & *Schoorbuysch*: à Plinio huius ma-
li symptoma, os infestans *σωμακακή*, crura verò afficiens, *σκελοτύρβη* appellatur: Marcellus
vetus scriptor, oris malum *Oscedinem* nuncupat.

Hippocrates lib. De internis affectionibus, huic malo simile (si modò non idem est) descri-
bit, quod *είλειο αιματίλω* nominat. Ex ore malè, ait, olet à dentibus, & gingivæ discedunt, &
à naribus sanguis fluit: aliquando etiam ex cruribus vlcera pullulant, & alia sanescunt, alia
emergunt, & color fit niger, & cutis tenuis.

Ex crasso autem, frigido, lentoque sanguine, qualis est, non ex adustione, sed qui veluti li-
mus sanguinis, melancholicus succus, originem sumit: qui ex praua viuendi victusque ratio-
ne, vt diximus, in corporibus colligitur.

Afficiuntur autem per hoc malum non modò oculis patentes partes, verùm & interiores
non parum læduntur: nam iecur quidem non rarò, creberrimè autem lien, crasso huiusce-
modi, frigido lentoque succo repletur, tumidumque efficitur, vtpote cuius substantia rara
laxaque sit, & promptissima ad recipiendos huius generis crassiores frigidioresque humores.

Quod & Hippocrates, *Prorrhetici* lib. 11. scriptum reliquit: Gingivæ, ait, vitiatæ, & ora gra-
ueolentia his sunt, quibus splenes magni. Quicumque verò habent splenes magnos, & ne-
que sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graueolentia, horum tibi vlcera praua
habent & cicatrices nigras. Tradit idem Paulus *Ægineta* lib. 111. cap. XLIX. vbi huius morbi
differentiam, ab ictero nigro, promptum est videre.

Sed de hoc morbo hæcenus, & præter institutum: nunc ad stirpes herbasque reuertimur.

De Hepatorio aquatili. CAP. XVII.

AQUATILE Hepatorium caule assurgit bicubitali, obscure rubente, complurimis alis
ramoso: folia, quam vulgaris siue adulterini Hepatorij latiora sunt, alioqui ei satis simi-
lia,

Hepatorium aquatile.

Marrubium aquatile.

lia, ambitu quoque crenata, atque incisa: in fastigiis cauliculorum flosculus eminet aliquot exiguis foliis veluti alabastris cinctus, colore luteus sed nigro permixto, Chrysanthemi aut Chamæmeli medio disco similis; cuius confarcta stamina plana & oblonga post se relinquunt semina parte superiore aspera, & prætereuntium vestitui, ubi inaruerint, adhærescentia: radix multis fibris hinc inde spargitur.

In riguis gignitur, quæ raro & non nisi succifimis ac feruentissimis temporibus, aquis carent: prodit verò & intra fluuiorum quorundam latè patentes alueos; quod altius crescit & flores profert, orbiculato ambitu, multis exiguis luteis foliolis stipatos, Bupthalmi æmulos. Non modò autem in Belgio, sed & in Germania ac Bohemia reperitur; nec destituuntur eo humida Britannia loca.

Plurima ætatis parte floret ac viget, semenque perficit.

Ad Hepatorium illud videtur referendum, quod vulgare & adulterinum cognominatur, quod & Terzola dicitur, de quo Pemptadis primæ lib. 11. cap. vii. qua de causa Hepatorium aquatile & Terzola aquatica dici potest.

Amara autem hæc herba est, proinde calida ac sicca, vsum tamen in medicina habere ignoratur.

De Marrubio aquatili.

CAP. XVIII.

MARRUBIUM quod aquatile dicitur, nigrum Marrubium siue Ballotem caule & florum calycibus, asperis pungentibus ac verticillatim cauliculos ambientibus satis refert: folia eius nigricant quoque, sed longiora, duriora, per margines profundius incisa quam Ballotes, nequaquam tamen pilosa, sed rugosa quidem: flosculi parui inalbicant: radix multis nigricantibus fibris cohæret.

In riulis, ad scrobium aquas habentium margines, & secus fossas, gignitur: rigari etenim postulat, in aridis autem non prouenit.

Viget ac floret æstiuus mensibus, Iulio & Augusto.

Aquatile ac palustre Marrubium dicitur: videtur Matthiolo Sideritidis esse species, & illa quidem, quæ à Dioscoride primo loco describitur, sed cum hac magis conuenit herba Iudæica, vt primæ Pemptadis libro quarto satis luculenter ostendimus. Cum secunda autem Sideritide (quod & suos assertores habet) multo minus respondet: nulli siquidem Filici folio similis est. Sunt verò & quibus placeat Ægyptiam dici herbam, quòd hi qui se Ægyptios mentiuntur (quales per Germaniæ ciuitates subinde discurrunt ac diuagantur) hac herba, nigricantem colorem, qualemque Ægyptij, & Africani obtinent, sibi asciscant. Succus enim

DD 4

huius

huius herbae, huiuscemodi colore quatuor inficit; qui & adeo pertinaciter inhaeret, ut elui aut abstergi nequeat: adeo ut tela lineae hoc infectae, perpetuo eum retineant.
Refrigerandi autem atque vna valide adstringendi facultatem habere videtur.

De Bechio siue Farfara.

CAP. XIX.

Bechij siue Farfaræ flores.

Farfaræ folia.

BECHIO siue Farfaræ sex, septem, aut plura à radice prodeunt folia lata, angulosa, Hederae foliis maiora, candidioraque, Populi albæ similia, sed tamen maiora, quæ superius molli tenuique lanugine inalbant, inferius herbaceo colore virent: flores in breuibus pediculis ante folia exeunt colore lutei è multis foliolis facti, qui citissime in pappos euanescent: radix tenuis & candida latè sub terra serpit.

Sub finem Martij & circa Aprilis Kalendas fugacissimi flores conspicui sunt, qui citò vna cum pediculis marcent, inde folia progignuntur tota æstate in vigore futura. Atque hinc data occasio, ut absque flore Bechium creditum fuerit, quod & Plinius lib. xxvi. cap. vi. etiam scripsit.

Secus fontes, & riuulorum fluuiorumque ripas, scrobium ac fossarum margines, aliisque humentibus & aquosis locis spontè nascitur.

Græci βήχρον, Latini Bechion & Tussilaginem nominant: in Officinis Farfara & Vngula caballina, nonnullis Para equina, aliis Populago aut Farfarella: Germanis Rosshuf / Wianta lauch, Belgis Doefbladeren, Italis Vnghia di cavallo, Hispanis Vnha de asno, Gallis Pas d'asne, Anglis Fole foote, & Coltes foote dicitur.

Chame-
leuce.

Eadem verò & Chamæleuce est, quam Plinius lib. xxiii. cap. xv. Farfugium & Farranum (si non in exemplari lapsus) appellari etiam refert. Quod & Aëtius satis innuit lib. primo, Bechij nomen prætermittens, Chamæleucæ verò omnes Bechij vires & facultates ascribens. Accedere videtur Oribasius Collectionum medicinalium lib. xv. Chamæleuces folius mentionem faciens. Consentit & ipse Plinius, quosdam Bechion alio nomine Chamæleucen dictam putare referens, lib. xxvi. cap. vi. Et fieri potest ut de vna eademque herba, separatis locis, differentibusque nominibus Dioscorides scripserit. Si modò pro χαμαιλδύνη non sit legendum χαμαίπυνη, ut quidam existimat in Dioscoridis exemplari legi oportere.

Dioscori-
du locus
suspectus.

Bechion autem & Tussilago ab effectu dicitur: Farfara verò à Populo alba, cuius folia refert,

refert, quæ veteribus Latinis Farfarus dicta est, ut apud Plautum in Pœnulo:

— *Viscum legioni dedi*

Fundasq; eos prosternebam ut folia Farfari.

Appellatur verò Populus alba Græcis *λδουκὴ*, atque hinc quoque Chamæleuces nomen Bechio accessit.

Recenset Plinius lib. xxvi. cap. vi. duas Bechij species, quarum alteram à quibusdam Saluiam appellari ait, & reuerà hæc non alia quàm Saluia, Græcis *ἐλελισθακος* dicta, quam Apuleius cap. ci. Bechion ac Tussilaginem etiam dici testis est.

Ceterùm Bechij recentia & adhuc virentia folia refrigerandi nonnullam vnà cum reficandi potentia vim obtinent: vlceribus calidis, & partibus inflammationem laborantibus imposita profunt. Arida verò folia calida sunt & sicca, & modicè acria; horum in prunas candentes iniectorum fumus per infundibulum aut arundinem patente ac hiantè ore receptus, orthopnœæ & tussi siccæ medetur, præstant idem radices aridæ recepto quoque earum fumo. Auxiliantur verò & eadem in tabellis ex saccharo, aut eclegmate permixtæ aduersus tussim veterem & respirandi difficultatem. Recentium verò foliorum & radicum decoctum, vel ex his Serapium, recenti & ex tenui destillatione tussi medetur.

De Petasite. C A P. XX.

Petasites.

Petasites sine flore.

PETASITES prius quàm folia, flores, veluti Bechion, similiter profert, sed exiguos, mucosos, colore purpurascens, qui in crassam veluti spicam coacti, citò vnà cum crasso, carnosò, fragiliq; suo cauliculo marcescunt ac concidunt: folia prægrandia petaso siue galero aut rotundo pileo similia, tantæ amplitudinis, ut humanum caput ab insolatu & pluuiis vnicum vindicare queat; atque idcirco quàm Bardanæ maiora; colore subcandida, inferiore tamen parte albidiora: singuli autem pediculi sua sustinent folia, pediculus verò non raro cubitalis, crassus, carnosus, cui folium circumferentiæ centro aut proximè insidet, amplissimi Fungi (nisi vna parte fissuram ad pediculum pertingentem haberet) speciem quamdam referens, præsertim pereuntis ac emarcidi. Nam initio quidem Fungorum superior superficies conuexa apparet; cum verò marcescunt, concaua magis. Ita & Petasitis folium concaui non-nihil

nihil superiore parte habet; radix crassa, longa, foris nigricat, interiùs candida, sapore amariscula, saepenumero tamen a vermiculis exesa.

In humidis prouenit prope fluuiorum ripas, iuxta lacuum & stagnorum margines ac vicinos aggeres.

Circa Calendas Aprilis spica cum floribus viget; sequuntur inde folia in hiemem vsque permansura, nouis subinde lubnascentibus.

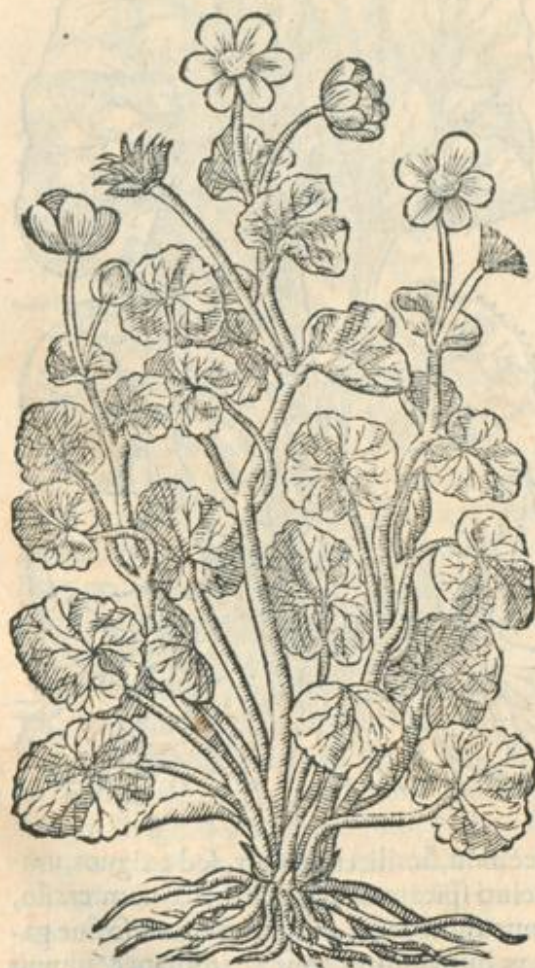
Græcis est *πετασίτης*, ab amplitudine folij *πέλασος* siue galerum, vt diximus, referente: Latini Petasitem similiter appellant, Germani *Pestilens wurz*, Belgæ *Dorlebtaderen*. Similem Bechio siue Tussilagini ac congenerem esse, satis apparet; sed idcirco non esse Petasitem, haudquaquam consequitur. Sed folium, refractarius dicit, non est rotundum ac solidum veluti Fungus, sed rimam habet. At Dioscorides folium non esse vti Fungum solidum ait; sed suo pediculo *πετασίτην ἀπὸ τῆς μύτης*, id est, incumbens veluti Fungus, vti re vera est. Sed quorsum hic vrgemus nimium Dioscoridis verba? constat enim, in comparationibus non semper ipsum fuisse valde exquisitum, & qualemcumque similitudinem saepe illi satis fuisse. Quid Viticis & Conyzæ foliis cum Oliuæ? quid Althææ cum Cyclamini? quid Cannabiscum Fraxini? quid item Quinquifolij cum Menthæ? & tamen harum cum illarum foliis comparata reperiuntur.

Temperiem Petasitis radix, & quidem arida, calidam ac siccam obtinet ordine secundo, tenuium quoque est partium, & ad sudores mouendos efficax; valet idcirco aduersus pestilentes morbos, & alios qui sudore leuari possunt, ventris lumbricos eadem interimit, vrinas cit, & menses promouet, praesertim cortex, qui radice praestantior pars est: folia malignis & erodentibus vlcibus vtiliter quoque imponi posse feruntur.

De *Caltha palustris*. CAP. XXI.

Caltha palustris.

Caltha palustris absque flore in aquis proueniens.

PALVSTRIS *Caltha* foliis ac floribus minus *Chelidonium* ita refert, vt species omnino eius aliqua videri posset, nisi multò maior foret, ac durabilis, nec facilè intercidens. folia huius lata sunt, subrotunda, læuia, eleganter virentia, ambitu tenuiter crenata, quadruplo aut ampliùs quàm in noris *Chelidonium* maiora: caules inter hæc dodrantales in obliquum assurgunt, in quibus flores auri luteo resplendent colore, *Ranunculi* similes, sed maiores etiam radices multis committuntur fibris.

Humidis,

Humidis palustribus locis, veluti riguis pratis gaudet, subinde ab ipsis aquis exit: cuius folia supereminentia longioribus nituntur pediculis, quæ aliàs brevioribus insistant: flores huic rarò vel numquam apparent; quamobrem Epimedium esse quandoque visum fuit: sed temerè: nam hæc ab illa, quæ in locis minùs aquosis gignitur, in pratis videlicet, haud alia est.

Vnà cum Ranunculis Vere floret, tamen & seriùs; subinde quoque æstate: toto autem anno ipsa viret herba.

Germanis *Wißblumen* / *Dotterblumen* / *Gäl Wiesblumen* & *Marterblumen* appellatur. Valerius Cordus Caltham palustrem nominat. Non est Chamæleuce aut Tussilaginis species aliqua. Ineptè quoque Farfugium & Farranum habetur. Chamæleuce liquidem, quæ à Plinio Farfugium ac Farranum dici perhibetur, à similitudine foliorum *λάνης*, id est, Populi albæ appellationem accepit. Virent autem Leuces folia superiùs quidem, at inferiùs tenui candidaque lanugine incanescunt. Calthæ verò huius neutra inalbescent parte: nec forma eorum respondet.

De facultatibus verò huius, quod vel ex aliorum scriptis, vel vsu & experientia comperitum adferamus, occurrit nihil.

De Epimedio. CAP. XXII.

Epimedium.

INTER eas stirpes quæ locis exeunt riguis, venit & Epimedium numerandum, quod auctoribus Dioscoride ac Plinio in humidis nascitur. Caulis est haud magnus, Hederæ foliis, denis aut duodenis, neque florem neque fructum ferens, radice tenui, nigra, grauis odoris: atqui tale quidem Epimedium nondum à quoquam repertum accepimus. Ostenditur tamen huius nomine, herba palustris, flores & fructus faciens.

Folia huius ampla, numerosa, & creberrimè ter trina à teretibus tenuibusque dependent pediculis: sunt hæc Hederæ foliorum figura, lata, acuminata, duriuscula; sed dilutiùs virentia, ac per circumferentiam serrata: surgit inter hæc teres & dodrantalis cauliculus rarò folia superans, perquam elegantes progignens flosculos, forma quadrangulares, quorum rubent margines, interiora lutea, medijs verò virent apices: rubet verò & exteriori & auersa parte flosculus, sed discurrentibus rectis candidisque striis variegatus: radix multas in obliquum propaggines emittit, inferiùs fibrosa.

Nascitur in humidis & in plerisque Italiæ pratis circa Bononiam ac Vincentiam; apud Belgas in hortis quandoque reperitur.

Appellant posteriores Epimedium, sed legitimum esse affirmari nequit. Nam, vt supra diximus, Epimedio Dioscorides florem & semen

esse negat. Plinius numquam florere Epimedium etiam refert.

Epimedium autem moderatè refrigeratorium vim habere Galenus affirmat, cum aquea humiditate: talis verò & facultas eius esse videtur herbæ quæ pro Epimedio habetur.

De Argentina siue Potentilla. CAP. XXIII.

ARGENTINA siue Potentilla tenuibus & viticulosus cauliculis humi serpit: folia eius oblonga, veluti ex pluribus composita, Agrimonix ferè similia, sed Tanaceto proximiora, minora tamen, ambitu quoque serrata; superiore parte herbaceo colore virentia, inferiore verò inalbicantia: flosculi in tenuibus pediculis lutei, veluti Pentaphylli.

Humidis locis ac secus scrobes riuulosque frequenter occurrit.

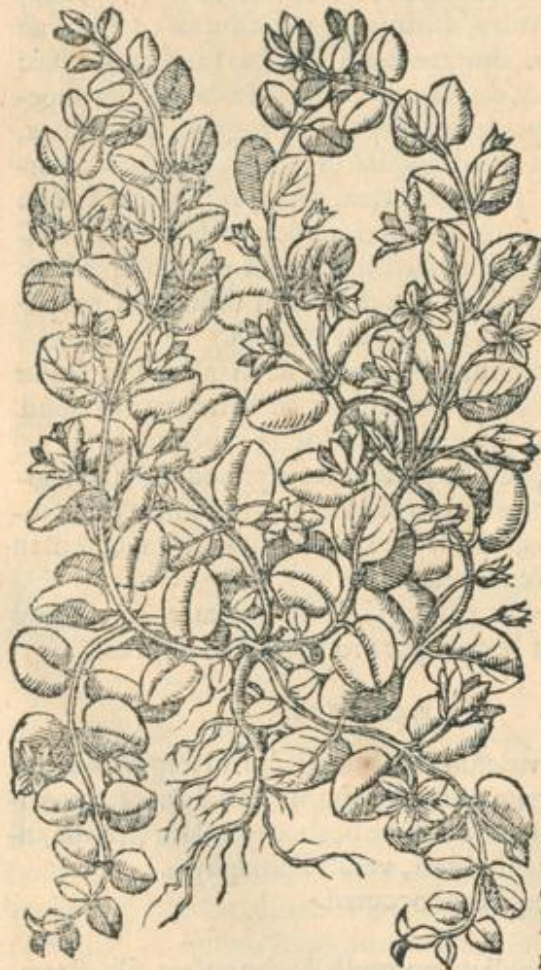
Flores Iunio ac Iulio promit.

Argentynam & Potentillam recentior ætas appellat: nonnulli Agrimoniam siluestrem, alij

Argentina.

Nummularia.

alij Tanacetum silvestre : Germani *Brenschich* & *Genferich*: Brabanti *Ganferich*: Galli *Argentine*.

Temperiem autem Argentina mediocriter frigidam habet, siccam verò ordine tertio ferè, vnà cum adstringendi facultate.

Sanguinem autem vndequaque fluentem reprimat, menses mulierum sistit; hæmoptoicis ac dysentericis utilis. valet & ad alias alui fluxiones, quocumque tandem adhibeatur modo. puluis aridæ abrasa & intertrigines etiam iumentorum inspersus sanat; prodest & hoc modo cruentis vulneribus. Decoctum ex aqua mobiles dentes firmat, & gingivarum ac oris vlcibus conducit.

De Nummularia. CAP. XXIII.

SERPIT Nummularia veluti Argentina; tenues oblongos coliculos multos emittit, circa quos ab utroque latere, folia digitalis latitudinis, propemodum rotunda, virentia; atque è finu horum flosculi in breuibus pediculis, colore lutei, Ranunculi floribus similes: radix tenuis est.

Iuxta scrobes & fluenta, aliaque rigua loca prouenit, subinde & in humidis reperitur siluis.

A Maio mense in multam ætatem floret.

Nummulariam appellant, & Centummorbiam: nonnulli & Serpentariam. feruntur autem serpentes vulnerati, hac sibi mederi, vnde nomen accepit Serpentariæ. Centummorbiam à mirifica aduersus multos morbos efficacia dicta existimatur: Nummularia, verò à figura nummi, quam folia referunt. Germanis *Egelkraut* / *Pfenningkraut*: Belgis *Pemningkraut*.

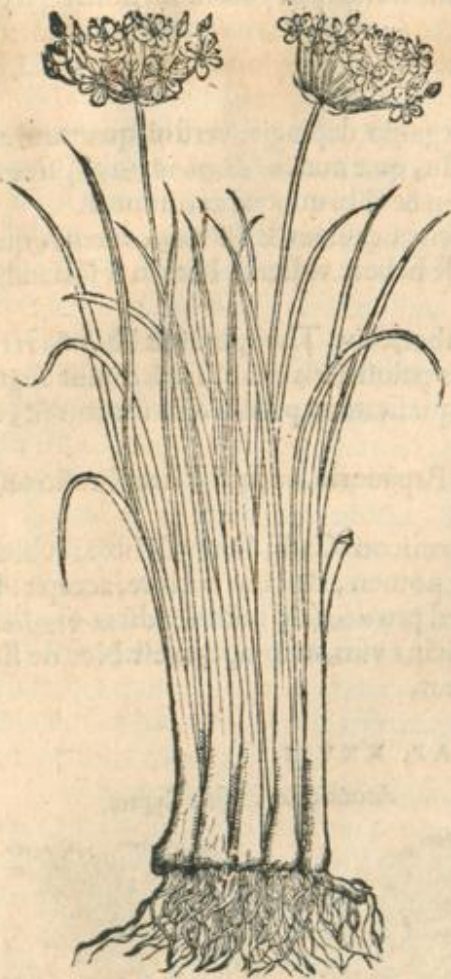
Resiccantem autem hanc herbam esse, sapor eius adstringens ostendit, est verò & simul modicè refrigerans.

Flores & folia trita vulneribus & nonnullis vlcibus imposita profunt: eadem cum vino sumpta dysenterias, ventris imbecillitates fluxusque sanant. Conducunt & ad sanguinis reiectiones, profluvia muliebria, & interancorum vulnera, & pulmonis exulcerationes. Vinum in quo herbæ folia decocta, vlcibus confert, si hoc lauentur & abstergantur: auctor Leonhartus Fuchsius.

De Gladiolo aquatili. CAP. XXV.

FOLIA à radice Gladiolus aquatilis multa emittit Pseudoiridis luteæ foliis angustiora longioraque: inter quæ caulis medius exit duos longus cubitos, aut altior, læuis, æqualis, nullis internodiis interceptus, in cuius summo complures erumpunt flosculi, longioribus pediculis infidentes, in purpura diluti aut albidii, in quibus stamina exigua crocei coloris: sequuntur inde capitula purpurea, quasi rotunda, paruarum pilularum instar, sed corniculata, & in his semen minutum: radix crassa, candida, geniculis constat,

Gladiolus aquatilis.

stat, & adherentes fibras complures habet.
Nascitur in locis palustribus in stagnantibus
aquis, aut lente pigreque fluentibus riuulis.

A Maio ad Augustum vsque floret.

Nostri Water Luch appellant: Latine Gladio-
lum palustrem siue aquatilem: plerique etiam
Scirpum: sunt qui inter Iuncos perperam refe-
rant, & Iuncum floridum vocitent. Videtur
Dioscoridis esse *αραγδύσιον*, quod folia Gladio-
li sed angustiora, & magis inclinata habere, & *Sparganium*
in summo caule quasi globulos ferre traditur.
Ξιφίδιον id quoque à nonnullis nuncupatur.

Facultatem autem Gladiolus iste palustris
refrigerantem habet, non tamen insignem.
Dioscorides Sparganij radicem & semen cum
vino dari ait à serpentibus ictis.

De Platanaria, siue Butomo Theophrasti.

CAP. XXVI.

PLATANARIA angusta habet folia, aspe-
ra, dorso eminentiore quodam modò trian-
gula: caules læues, rotundos, bicubitales, aut al-
tiores, in ramulos & alas quasdam diuisos: fru-
ctus circa hos complures, rotundi, nucis paruae
magitudine, & vbi ad perfectionem peruene-
runt, asperi, Platani pilulis quadam tenus simi-
les, coloris herbacei: radices subsunt fibrosæ.

Locis palustribus, perennes aquas habenti-
bus exit, ac iuxta riuulorum quorundamque
fluuiorum margines.

Pilulas Iulio & Augusto mense profert.

Platanaria siue Butomon.

Platanaria altera.

Gramen arundinaceū Platanaria à fructuum cum Platani pilulis similitudine nuncupari potest. Ex nostris plerique sicut gras nominant; id est, Gramen arundinaceum, ac Græcè καλαμάρωσι: non videtur tamen Gramen arundinaceum esse, quod Dioscorides ait in Babylone iuxta vias nasci, & iumenta necare tradi.

Matthioli hanc vel huic omnino similem pro Sparganio depingit: verum quantum ab eius descriptione absit, vel solus pilularum situs ostendit, quæ non ἐπ' ἀκροῦ τῆ καυλῆ, siue in summo caulis modò, sed & multò infra eius fastigium & alibi quoque exoriuntur.

Est autem huius generis & alia quædam, pilulas & circa caulem & ἐπ' ἀκροῦ ferens, quæ cum Sparganio plus, quàm superior, similitudinis posse habere videtur. Hæc in Hollandiæ locis palustribus, tum & alibi, spontè nascitur.

Plus tamen similitudinis Platanaria cum βετόμοιο habet, cuius Theophrastus lib. I. & IIII. De stirpium historia sæpius meminit, quodque ait locis palustribus exire, foliis multis angularibus, Arundini ac Cyperi similibus: caule, qui æqualitatem peculiarem sortitus sit; & fructu nigro, Sidæ magnitudine proximo.

Sida. Sida autem lacustris est planta, quæ caput gerit vti Papaueris, eodem Theophrasto teste lib. IIII.

Geoponicon locus restitutus. Huius Butomi mentionem facit Democritus Geoponicon Cassij Dionysij lib. II. vbi ait folia ipsum habere Cyperi, grata bouum pabulo. vnde nomen, Ruellio auctore, accepit. In Græco exemplari habetur: Φύλλα ὁμοία φέροι ἀειρίοις, restituendū κυπερίοις.

Porro Platanariæ facultas, cum ea nullius sit in Medicina vsus, incomperta est. Nec de Butomi viribus, apud Veteres quidquam scriptum reperitur.

De Arundine vulgari.

CAP. XXVII.

Arundo Phragmites.

Arundo donax siue Cypria.

ARUNDO vulgaris multos profert culmos, crassiores quidem quàm vllius vulgaris Frumenti, sed tenuiores quàm multarum aliarum Arundinum, inanes, geniculatos, interiore parte membrana tenui subcinctos: folia longa, lata, aspera: in summo caulis effusa exit iuba, mollis, ac veluti lanuginosa: radices subsunt longæ, numerosæ, geniculatæ, latè serpentes.

Nascitur in aquis resedibus, veluti in vrbium fossis, & circa fluminum laxiorum ripas.

Iubæ

Iubæ sub finem æstatis exeunt.

Arundinem Græci κάλαμον nūcupant: nostri tūet, Germani Rohr, Galli Canne ou Roseau.

Tradunt autem veteres Calamorum siue Arundinum complura genera. Theophrastus omnes in duo prima genera primūm distinxit, inde in plures species subdiuisit: Calami, ait, duo genera tradunt, τὸν τε ἀλυπηκὸν, καὶ τὸν ἑτερον, hoc est, tibialem, vt Plinius reddidit, & reliquum siue alterum.

Ἀλυπηκὸν, siue tibialem, Plinius foraminibus multis peruium esse scribit, ac tibiis vtilem, eumque & Orchomenium nominat: reliquos autem Calamos inter se differre, Theophrastus affirmat, firmitate, crassitudine, tenuitate, exilitate.

Crassam & validam χασκίαν nominant, Gaza Arundinem Vallatoriam; tenuem verò & exilem πλόκιμον, texilem, Plinius Plotiam, si modò nō vitiosum exemplar. Hanc nasci Theophrastus refert, ἐπὶ τῷ πλοάδων, id est, in insulis fluitantibus, Plinio interprete: illam verò ἐπὶ τοῖς κώμοις, in ripis expatiantis lacus, reddit Plinius.

Plinij locus suspectus.

Κώμοις, autem appellant, vbi acruata Arundo, multo radicum mutuo implexu est.

Κώμοις.

Feruntur auleticae siue tibiales Arundines, aucta altitudine lacus, durante inundatione crassari, & vt Plinius ait, cum anno vno inundatio permanferit, proficere in aucupatoriam amplitudinem: hanc ζόργίτις ille, hic armamentariam appellat: cum verò aqua non permanferit, & maturius reciproca fuerit, graciles βομβυκίας siue bombycinas nasci.

Est autem ζόργίτις plenior, carnosior, folium eius amplius candidiusque, & minus lanuginis habet quam ceteræ: quædam etiam omnino nihil habent, quas δυνάχας & spadones nominant: ex hac optima fieri affirmant τὰ ζόργη, Gaza paria: Plinius, Hinc erant armamenta ad inclusos cantus, vertit.

Genera autem non hæc solum, sed plura etiam intelliguntur. Theophrastus deinde scribit: Quædam enim densa tam carne, quam geniculis; alia caua tota, quam σείργια siue σείργιαν & fistularem nominat, fistulis utilissimam: alia solida & pænè tota intus repleta. Item alia breuis; alia procera, excelsa crassaque; & alia gracilis & foliosa; alia paucis omnino foliis, siue vnifolia. Multæ etiam differentia pro natura vsuque intelliguntur, singulae autem ad singula vtilis, nominibus autem variis appellantur, sed δόναξ communissima, quam densissimam maximè omnium referunt, & apud flumina lacusque potissimūm nasci: τοξική quoque, quam Creticam quidam appellant, Plinius Sagittariam, sui generis est, nodis paucis geniculata, carnosior omnibus, flexumque maximè recipiens, obsequensque quò libeat flecti, calefacta.

Sunt & differentia magnæ, ex foliorum non multitudine aut magnitudine modò, sed & colore, quippe que Laconica cognominatur, versicolor est; item & ab ipso situ: quædam enim ab ima parte foliorum plurimum ferunt, alia fruticis modo adolescit.

Genus etiam quoddam ἐπήγειον nascitur, quod non erigit caulem, sed iuxta terram Graminis modo se spargit: vocatur à quibusdam Elegia, Plinius inquit. Huius mascula solida est, femina verò caua & inanis.

Dioscorides Arundines in quinque contraxit genera: verum an benè vel secus, expendendum Lectori relinquimus.

Primam in Arundinum genere, ρασόν, id est, solidam siue plenam facit, ex qua sagittæ fiunt: ζξιπὸν κάλαμος hunc Theophrastus, id est, sagittariam Arundinem nominat.

1.

Proxima femina est, ex qua ligulae tiliarum: hæc ζόργίτις καὶ δυνάχας dicitur.

2.

Tertia Syringias, quam πολυσάρκω, hoc est, multum carnosam, siue multum carnis habentem, πυκνογονάτην siue frequentibus geniculis, & ad librorum conscriptionem vtilem Theophrastus refert, qui & hanc κοίλω cauam & inanem esse tradit, quod & Syringie nomen satis ostendit.

3.

Quarta δόναξ crassa, concaua, apud amnes nascens, quæ à quibusdam Cypria.

4.

Quinta phragmites, sepicularis, sepiaria, gracilis, candicans, vulgò cognita: Ruellius hanc Vallatoriam interpretatur: at Gaza Vallatoriam eam conuertit, quam Theophrastus χασκίαν vocat. Quod si Matthiolus animaduertisset, non tam facile vitiosam Dioscoridis lectionem esse suspicatus fuisset: nam mendum hic nullum apparet, tali omnino existente Sepiculari, qualem eam Dioscorides perhibet. Siquidem, vt existimamus, Phragmites sit passim Belgio ac Germaniæ vulgarior, tenuis, candicans, præsertim vbi inauerit, & inanis Arundo: quæ certè non solum ad operiendas domos vtilis, sed & sepiementis maximè idonea est.

5.

Inanem verò & φραγμίτιω esse, ipse etiam Hippocrates lib. De Hæmorrhoidibus ostendit, vbi καυσήρα siue κλυσηρα efformare docet, ad modum Calami Phragmitis, instrumentum per quod ferrum candens in anum mittatur. Potest verò hæc vulgaris Arundo & Theophrasti σείργια siue Fistularis esse, quæ, Theophrasto & Plinio auctoribus, vacua & inanis est.

Matthio-
leu notatur

Ceterum quod ad facultates attinet, Calami Phragmitis, inquit Galenus, radicem cum bulbis aculeos & stipites ex alto extrahere quidam scripsere, ceu trahendi quædam vis ei in-

esset: nos tamen eius rei periculum non fecimus, verum quantum gustu liceat coniiicere, abstergentem facultatem possidet non paucam, minimeque acrem: quinetiam folia ipsa abstergentis sunt facultatis: cortex vero eius combustus admodum tenuium partium, & digerentis facultatis efficitur, adiunctum habens absterforium quiddam, ut exsiccat & excalefaciat tertio quodammodo ordine, plus tamen desiccet quam excalefaciat. Vitandus est eius flos, quem ἀνθήλλω vocant; nam si in aures incidat, aded tenaciter adhærens affigitur, ut auelli non possit, auditumque viciat; quamobrem sæpissimè exsurdar.

De Typha palustris. CAP. XXVIII.

Typha palustris.

PALVSTRI Typhæ oblonga sunt folia, angusta, dorso eminentiore triangula: caulis inter ea exit rectus, altus, glaber, lævisque & enodis, non inanis, cui summo cacumine primum tenuis gignitur spica muscosos flores proferens, qua marcescente ac decedente panicula relinquitur, densa compactaque lanugine stipata, pollicis crassitudine, palmo non raro longior, punicea ac obscuri coloris, in pappos tandem evanescentes: radices crassæ, geniculatæ, candidæ, sapore dulces.

Locis palustribus, in stagnantibus aquis, & iuxta laxorum fluuiorum ripas exit.

Iulio & Augusto paniculæ vigent, flosculorum spica iam arida ac decedente. Restant subinde paniculæ ad alterius anni æstatem, atque tunc non raro pediculi in ipsa panicularum lanugine nati reperiuntur; quod admiratione haud caret. Cum enim caulis tunc omnino sit aridus, & lanugo aded sicca ut vento abripiatur, animalcula huiuscemodi sub lanugine ista gigni ac vivere posse mirum est.

A Dioscoride τύφη siue Typha nuncupatur: recentiores ad differentiam alterius Typhæ, quæ inter fruges est, palustrem & lacustrem Typham hanc nominant: appellatur ab iisdem Cestum morionis, nec non Typha aquatica.

Theophrastus Typhæ siue Tiphæ etiam cuiusdam meminit in lacubus exeuntis, quæ absque folio, uti scribit, est, quia non ut reliqua ra-

dice numerosa adhæreat, & huic nostræ ea de causa parum similis. Plus certè similitudinis nostra cum φλέω Theophrasti habet, eo videlicet, qui in lacubus nascitur.

φλέω.

Reperitur enim & alter Phleus, spinosa stirps, quæ & σολήν.

Ανθήλλω.

Lacustris Phlei flos ἀνθήλλω siue ἀνθήλλη, id est, panicula dicitur: id πλακωνθώδες, Theophrastus ait, quoddam molle & subrubens est, quo utuntur πρὸς τὰς κόνιας, hoc est, ad opera tectoria, miscentes videlicet (uti verisimile est) pappos siue lanuginè luteo aut calce, sicuti nunc iisdem, pilus aliquis, scænum, aut confimile quidpiam, ab his qui in operibus versantur tectoriis, adicitur admisceturque, quod aut tenacius parietibus adhæreant: aut minus findantur disrumpanturne, ex luteo illimiti, cratitij parietes.

De hac etiam palustri Aristophanes in Ranis, ubi eas inter se loquentes adducit, admodum lætantes, quod totum diem consumpsissent inter Cyperum & Phleum saltantes.

Huius generis feminam ait quoque Theophrastus sterilem & ad nexus utilem, marem vero inutilem. Quod & nostri de Typha palustri referunt: aiunt enim folia eius, quando caulem non promit, ad tegetes & storeas, quas mattas vulgò, contendas, vtilia fore; ubi verò caulem facit, inutilia.

Scirpna.

Dioscorides Typhæ palustris florem ἀνθήλλω quoque à nonnullis nuncupari refert. Ovidius hanc stirpem Scirpum videtur nominare; ex ea etenim storeas scirpeas mattas nominat, ut Fastorum vi.

*At dominus, discedite, ait, plaustroq; morantes
Sustulit, in plaustro scirpea matta fust.*

Germani

Germanicaulem cum spica *Narrenkolben* / & *Liesknospen* / nostri *Lischdodden* / & *Donsen*, Galli *Masses* appellant: & appositè quidem, inquit Ruellius: Galliae rura *Massas* dixerunt, quòd scepra regum, *Massas* vulgò dictas, perpolitus caulis lanosa floccorum densitate summam fatigatus amuletur. Hetruscis, Matthiolo auctore, *Mazza sorda* dicitur, quòd eius lanugo, si in aures decidat, surditatem afferat.

Cibo idonea, Theophrastus ait, Phlei pars tenera ab radicibus proxima est, ut quam pueri parvuli potissimum mandunt.

Dioscorides Typhae florem suillo adipe eloto exceptum, ambustis mederi refert.

Herodotus Indos qui in palustribus fluminis habitant, vestem ferre scribit *φλοίνω*, id est, ex *φλωφ*, quem ipse *φλωφ* nominat.

Nostri ex foliis storeas siue mattas, & alia multa contextunt.

De Iunco. C A P. XXIX.

Iuncus Holoschænos.

Iuncus lævis.

Iuncus acutus.

IUNCORVM non vnum genus est, omnes autem absque foliis, foliorum verò loco rectos, rotundos, tenues, longos & enodes promunt, veluti stylos, in acumen fastigiatos: fructum non omnes, sed qui ferunt, paulò infra cacumen, ab vno latere findente se Iunco edunt, in parvis breuibùsque pediculis, coherentium paruarum vuarum modo, in quibus semen exiguum cuspidis effigie: radices tenues & fibrosæ. Plinius, & eo prior Theophrastus, Iunci radices omnibus annis emori, renasci autem eundem ex semine, marem verò sterilem ex semetipso cacumine in terram defixo, affirmant. Quale tamen nihil à nobis obseruari potuit.

Horum vnum genus magnitudine & crassitudine reliquos superat, quod læue, plenumque medulla est fungosa, candida, ad lucernarum lumina, in quibus ellychnij vice est, tum & alia multa utili. Iuncus etiam ipse ad tegetes & vtilia omnia utilissimus, locis gignitur humidioribus, aquas crebrò aut semper habentibus. 1.

Proximum huic læuore similis alter est, sed minor, breuior, tenuiorque, qui & ad nexus similiter utilis, & medulla candida fungosaque refertus: exit locis haud dissimilibus, sed non perinde humidis. 2.

Tertius secundo magnitudine similis est, sed asperior, & medullam habet candidam quidem, sed omnino exigua: plurima parte inanis, ad vincendum quoque idoneus, & præsertim 3.

resiccatus & aridus: huius Iunci siue styli, non omnes è radicibus, vt duorum aliorum, sed nonnulli ex aliorum sinibus oriuntur, sicuti Iridis & Ferulaceorum multorum folia ab aliis ante caulis productionem exeunt: reperitur iisdem, quibus priores, locis.

Appellatur autem Iuncus Græcis quidem *χοῖνος*, Germanis *Wunzen*/ Belgis *Wiesen*/ Italis *Giunco*, Hispanis *Iunco*, Gallis *Ionc*.

1. Et primum quidem à nobis descripti genus *ὀλοχοῖνον* à Græcis nuncupato simile est: plerique ex nostris vulgò *Wattenwiesen* nominant.
2. Proximus laevis Iuncus, siue *χοῖνος λεία* Dioscoridis esse videtur.
3. Tertius acutus Iuncus, & *ὄξυχοῖνος* appellari potest: à nostris *Weren Wiesen* nuncupatur. Iunci enim aliquot differentia genera veteres tradunt.

Tria enim Iunci genera sunt, inquit Theophrastus, vt nonnulli distinguunt, *ὄξυς ἢ ἀκαρπος*, acutus & sterilis, quem marem appellant; *καρπυῖος* frugifer, quem *μελαγκραῖον* (artiferum Gaza vertit) vocitamus, quoniam semen nigrum ferat: crassior hic Iuncus & carnosior: tertius magnitudine, crassitudine, carnositate insignis, qui *ὀλοχοῖνος* vocatus est, Gaza Mariscum interpretatur.

Plinius tamen Holoschœnum à Marisco differentem facit.

Dioscorides tria quoque Iunci assignat genera, aliter tamen, quàm Theophrastus ea distinguens, vnum lauem Iuncum, siue *χοῖνον λείαν* nuncupat, alterum *ὄξυχοῖνον* & acutum, tertium cum Theophrasto *ὀλοχοῖνον*. Et acuti quidem vnum ait *ἀκαρπύον* siue sterilem: alterum fructiferum, semen nigrum ferentem: hunc *μελαγκραῖον*, illum marem Theophrastus nuncupat.

Holoschœni autem, vt Galenus inquit, fructus somnum adfert; conciliat & Oxyshœni eius, quæ semen fert, somnum, sed minùs quàm Holoschœni: quamquam tamen hoc caput tentet. Vtrumque si frictum cum vino bibatur, ventris fluxus desiccet, & muliebri rubrum profluuium sistit. Ex quibus clarum est, quòd composita eorum temperies est, ex terrena videlicet essentia leuiter frigida & aquea leuiter calida: vt & inferna desiccare possunt, & sensim frigidus ad caput vapores summittere, quibus somnolentos efficiant.

Dioscorides, quæ proxima sunt radici folia tenera, conuenienter, ait, imponuntur à phalangis demorsis.

De Plantagine, vulgò dicta, aquatica. CAP. XXX.

Plantago aquatica.

PLANTAGO aquatica, vt à recentioribus nominatur, folia habet in prælongis crassis pediculis, longa, lata, in mucronem desinentia, Plantaginis maioris foliis longiora & acuminatiora. Caules inter ea exeunt longi triangulares, intus fungosi, in complures ramulos diuisi, in quibus flores candidi, parui, tribus constantes foliolis, & fructus deinde parui, & triangulares, virentes: radices sub sunt fibrosæ.

Exit humilioribus & aquas habetibus locis, in fossis iuxta lacuum & riulorù margines.

Floret Iunio, Iulio, & subinde Augusto mensibus.

Nostræ ætatis studiosi Plantaginem appellant aquaticam; & Germanicè *Wasser Wegerich*, id est, nostrate lingua *Water Wechbree*/ & Gallicè *Plantain d'eau*; Plantagini tamen non admodum similem: præter enim folium, nihil habet Plantaginis, quod tamen & ipsum Plantaginis folio non satis respondet: nam longius, magis fastigiatum, & minùs neruosum est. Simon Ianuensis hanc Barbam siluam nominat.

Sunt qui velint Alisma esse, cui quoque non videtur simile: Alisma siquidem, Dioscoride & Plinio auctoribus, folia habet Plantaginis angustiora, in terram reflexa, & caulem simplicem:

Lysimachium aquatile.

Hydropeperi.

plicem: sed hæc herba, Plantaginis maiora, longiora, non deorsum reflexa, at sursum erecta habet, & caulem plurimis alis ramosum. Quæ manifestam huius cum Alismate differentiam ostendunt.

Facultatem autem hæc Plantago frigidam videtur habere & siccam, nullius interim tamen, quod sciatur, usus.

De Lysimachio aquatili. CAP. XXXI.

AD numerum aquatilium & palustrium herbarum accedit & Lysimachiū quoddam spurium. Caule istud assurgit cubito altiore, erecto, quasi articulis intercepto, inferius nudo, à medio verò sursum versus foliis conuictito, è singulis geniculis binis, alterno ordine contra se positis; quæ oblonga Salicis ac Lysimachij lutei figura & magnitudine satis similia sunt. Ex quorum sinu in breuibus pediculis capitula prodeunt quaternae senave, quæ flosculos, exiguos, muscosos, luteos proferunt: radix recte descendens à geniculis fibras complurimas emittit, veluti Pnellandrij.

In stagnantibus riuis & fossis Hollandiæ Batauorum, tum & alibi similibus locis gigantur.

Æstiuis mensibus flores profert.

Lysimachij speciem esse, ostendunt folia; palustre idcirco & aquatile Lysimachium recte nuncupari potest, & inter spuria haberi: aliis eius nominibus (si quæ habet) incognitis.

De facultate autem & usu huius Lysimachij, nihil quod affirmemus occurrit.

De Hydropepere. CAP. XXXII.

HIDROPEPERI caules edit cubitales, rotundos, leues, geniculatos, in plures ramulos diuisos: folia oblonga, mali Persicæ aut Salicis foliis similia: flores ex alarum foliorumque sinibus, tum & in summis cauliculis, in longioribus pediculis racematim coherent, colore candidi, aut purpurei: quos deinde semen sequitur minutum, latiusculum, rufum, aut nigricans: radicibus multis ac fibrosis nititur. Tota herba cum foliis, floribus & semine, acris est, & Piper sapore refert, citra tamen ullam odoris gratiam.

Nascitur locis palustribus, in fossis & scrobibus hibernis mensibus aquas habentibus, & iuxta stagnantes aquas.

Iulio & Augusto potissimum floret.

Græcis *ὑδροπέπερι*, Latinis Hidropiper siue Piper aquaticum, aut Piper aquatile dicitur, Germanis Wasser Pfeffer / oder Mucken kraut / nostris Water Peper / Gallis *Curaige*, Hispanis *Pimienta aquatica*.

Facultatem autem habet euidenter calidam

EE 4 & sic-

Persicaria.

Molybdæna
Plumbago.

& siccam: non tamen, ut Galenus affirmat, tam calidum, quam Piper. Folia unà cum fructu imposita, Dioscorides ait, œdemata & veteres durities discutunt, ac siccillata delent.

De Persicaria. CAP. XXXIII.

PERSICARIA caulibus, foliis, floribus, semine, Hydropeperi simillima est: caules habet rotundos, geniculatos, folia quoque Persicæ aut Salicis, sed sæpè latiora & nigriora quam Hydropeperis, macula siue litura in medio nigra, plumbi colore, qua nota manifestissima ab Hydropepere dignoscitur: flores similiter racemosi, candidi, frequentius purpurascens: semen nigrum, & radices fibrosæ. Sapore autem hæc herba non est acris, sed subacidum quidpiam respicit.

Reperitur similibus, & sæpè iisdem quibus Hydropeperi locis, floretque eodem tempore.

Persicaria à foliorum Persicæ similitudine nuncupatur. Germani Persichtraut vnd Stöckhtraut, Belgæ Persentruyt nominant. Sunt qui velint Plinij Plumbaginem esse, propter eas, quæ in foliis conspiciuntur plumbei coloris, notas: sed Plumbaginem Plinius non à colore, sed magis ab effectu nomen habere vult, quòd videlicet plumbo oculorum affectui medeatur.

Nascitur, Plinius libro xxv. cap. xiiii. ait, vulgò Molybdæna, id est, Plumbago etiam in aruo, folio Lapathi, crassa radice, hispida:

hac commanducata, si oculus subinde linatur, plumbum, quod est genus vitij, ex oculo tollitur.

Temperiem autem Persicaria frigidam habet, & nonnihil siccam, inflammationibus incipientibus & recentibus vulneribus fertur prodesse imposita.

REM-